

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A295 Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De rietzanger is een kleine zangvogel (lengte 11,5-13 cm) met een geelbruin verenkleed, donkerbruine strepen over de kop en rug en een opvallende lichte wenkbrauwstreep. De soort is beweeglijk in het riet en maakt soms een korte zangvlucht.

In het najaar trekt de soort naar West-Afrika om te overwinteren en concentreert dan in grotere overstromingsmoerassen langs de grote rivieren aldaar. Daarnaast is er een doortrekpopulatie die vooral bestaat uit broedvogels uit westelijk Scandinavië.

Bron: Saxifraga – Piet Munsterman

1.2 Relatief belang binnen Europa

De rietzanger komt in grote delen van Europa voor behalve in alpine en mediterrane gebieden. De Europese broedpopulatie (exclusief Rusland) van de rietzanger wordt geschat op 2.590.000-3.850.000 paren. De broedpopulatie in de Europese Unie omvat naar schatting 1.430.000-2.160.000 paren. Het aandeel van de Nederlandse broedpopulatie binnen Europa (exclusief Rusland) en de Europese Unie is respectievelijk ca. 1% en 1-2%.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

De broedpopulatie van de rietzanger omvatte naar schatting gemiddeld 36.500 paren in de periode 2016-2021, waarvan zich ca. 37% in Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](https://soortpagina.op.natura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

B. Bescherming

2. Status

Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus* (A295). Niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn (inwerkingtreding 1981). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

Rietzangers zijn moerasbewoners van riet- en zeggemoerassen. Ze komen voor in allerlei typen rietmoeras, van natte tot drogere rietvelden, maar vooral verruigde rietvegetaties met zo nu en dan forse opslag van wilgen. Naast grotere moerassen kunnen ze ook voorkomen in sloten en in smallere rietranden langs open water. Daarbij kunnen behoorlijke dichtheden worden behaald tot 5 paar per ha. Voorbeelden van broedbiotoop zijn vrij droge overjarige rietkragen, rietlanden en kruidenrijke ruigten, langs kanalen, sloten, meren, rivieren en in grienden en broekbossen. In lijnvormige moerasvegetaties nestelt de rietzanger alleen als de vegetaties een minimale breedte van ca. 5 meter hebben. Het voedsel wordt gezocht in de onder- en bovenlaag van rietland, kruidenrijk grasland, ruigtezones en houtopslag.

3.2 Broedecologie

De nestplaats bevindt zich in de 'kniklaag' (ophoping van oude stengels) van overjarige rietlandvegetaties of in de onderlaag van ruigtkruiden en lage struiken van voornamelijk wilgen. Het nest bevindt zich laag boven de grond, verstopt tussen dood materiaal van riet- of zeggenhorst, ook tussen wilgenuitlopers enzovoorts, maar zelden in dicht riet. Het nest vindt steun op de vegetatie.

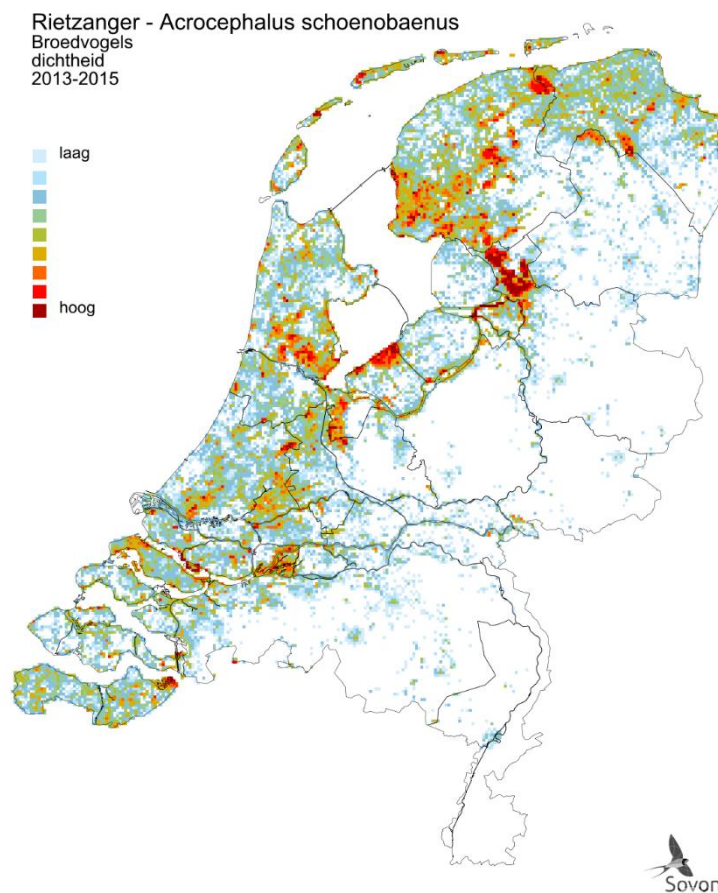
3.3 Voedsel

Het voedsel bestaat uit een breed spectrum aan insecten en andere ongewervelden, zoals vliegen, muggen, luizen, vlinders en rupsen, spinachtigen en libellen.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse broedpopulatie van de rietzanger omvatte naar schatting 30.000-50.000 paren in de periode 2018-2023. De verspreiding is grotendeels beperkt tot Laag-Nederland met grote aantallen in waterrijke gebieden in o.a. Noordwest-Overijssel, Zuidwest-Friesland, de Zaanstreek en in grote moerasgebieden als de Lauwersmeer en Oostvaardersplassen en de. Het voorkomen in het oostelijk rivierengebied en op de hoge gronden is versplinterd en schaars; relatief veel plekken aldaar zijn slechts incidenteel bezet. Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

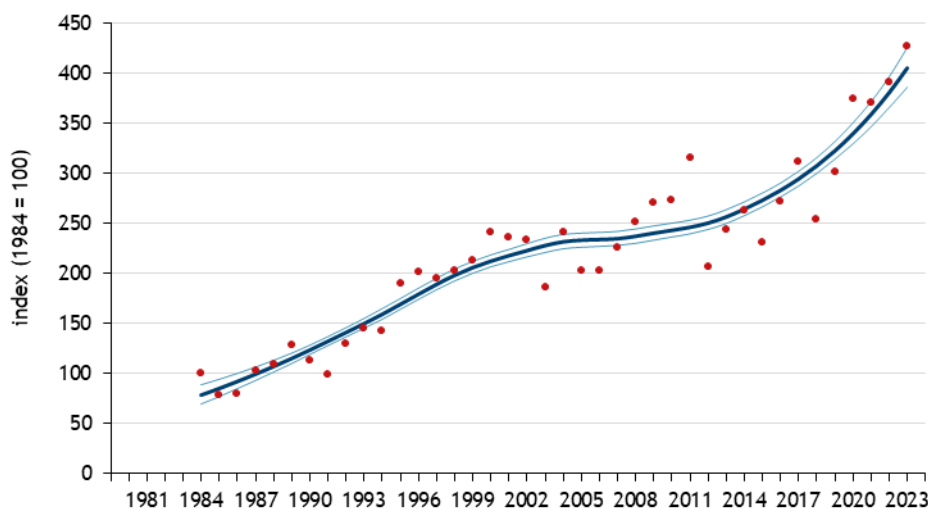
Verspreiding van de rietzanger als broedvogel in de periode 2013-2015. Weergegeven is de relatieve dichtheid per vierkante kilometer.

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de rietzanger als broedvogel laat op de lange termijn (1990-2023) een matige toename zien, op de korte termijn (2012-2023) een sterke toename.

De rietzanger kende vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw een drastische afname van zo'n 70%. Dit was terug te voeren op ongekende droogtes in de Sahel waardoor de overleving van de soort tijdens de winter in het gedrang kwam (Foppen *et al.* 1999). Nog steeds zien we de aantallen meegaan met de neerslagsituatie in de Sahel en populatiemodellsimulaties laten zien dat de winterneerslag de meest bepalende factor is terwijl winter en voorjaarsweer in Nederland en de timing van het broedseizoen in relatie tot het verschijnen van dansmuggen (belangrijke voedselbron) veel minder bepalend zijn (Hallmann *et al.* 2016). Tevens bleek versnippering een goede verklaring voor het verdwijnen van veel populatie in het moerasarmere oosten van Nederland (Foppen *et al.* 1999). De geconstateerde toename na 1990 hangt grotendeels ook samen met toegenomen neerslag in de Sahel. Niet onbelangrijk is daarnaast dat de rietzanger profiteert van het toegenomen areaal aan moerashabitat als gevolg van natuurontwikkelingsprojecten. Inmiddels hebben deze ontwikkelingen in regenval en toename van de hoeveelheid moeras geleid tot een volledig herstel van de populatie vergeleken met de situatie in de jaren vijftig van de vorige eeuw. Naar verwachting zal de stand verder toenemen onder meer omdat de verdwenen populaties in grote delen van Oost-Nederland nog steeds niet zijn teruggekeerd, terwijl daar wel goed habitat ligt (zie ook Foppen *et al.* 1999). Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

Aantalsontwikkeling van de rietzanger als broedvogel. Weergegeven is de jaarlijkse index van de broedpopulatie (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijnen).

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022¹

i. Verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied is in de tijd van afname enige decennia terug iets ingekrompen door het verdwijnen van veel populaties in het oosten en zuidoosten van het land. Recentelijk zijn daar weer lagere aantallen broedvogels aanwezig waarmee het areaal als geheel sinds de situatie in de zeventiger jaren hersteld lijkt. Het aspect verspreidingsgebied is dan ook als 'gunstig' beoordeeld.

ii. Populatie: gunstig

De populatieomvang bevindt zich gemiddeld genomen over de periode 2015-2020 net boven het gunstige niveau voor de populatie. In combinatie met de toename van de aantallen op de lange termijn (1990-2020) is het aspect populatie als 'gunstig' beoordeeld.

¹ Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

iii. Leefgebied: gunstig

Het actuele leefgebied is van voldoende omvang en kwaliteit om de populatie op een gunstig niveau in stand te houden.

iv. Toekomstperspectief: gunstig

De toename in aantallen op de korte termijn (2009-2020) en de afwezigheid van grote knelpunten leiden ertoe dat het toekomstperspectief als 'gunstig' is beoordeeld.

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de rietzanger als broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is².

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	matig ongunstig	matig ongunstig	gunstig	gunstig
Populatie	zeer ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Leefgebied	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling SvI	zeer ongunstig	matig ongunstig	gunstig	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 31.000 broedparen (ministerie van LNVN 2026).

6. Drukfactoren

- *Verstoring door aanwezigheid:* de gevoeligheid van de rietzanger voor verstoring door recreatie is beperkt. Vogels keren snel terug naar hun zangpost of nest wanneer de verstoringbron weg is (Krijgsveld *et al.* 2022).
- *Natuur- en landschapsbeheer:* intensief rietmaaibeheer beperkt het areaal geschikt nesthabitat. Volledig staken van rietmaaibeheer leidt bij lage waterpeilen tot verruiging en verbossing en daarmee ook tot habitatverlies. Ook intensieve begrazing door vee maakt rietland door versnippering en verruiging minder geschikt (den Boer 2004).

Invloeden van buiten Nederland

De omvang van de broedpopulatie in Nederland kan fluctuaties vertonen onder invloed van de omstandigheden in de overwinteringsgebieden. Droge omstandigheden in de Sahel regio leiden doorgaans tot hoge wintersterfte, reeksen van natte jaren leiden tot herstel (Foppen *et al.* 2009, Zwarts *et al.* 2009).

²Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNVN 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- De rietzanger zal profiteren van verbetermaatregelen met betrekking tot beheer in rietmoerassen. In laagveenmoeras ontstaan optimale riethabitats pas bij een leeftijd van het riet van 12-15 jaar. In recent gemaaid rietland komt de soort niet of nauwelijks voor. Via een cyclisch maaibeheer waarbij een groot deel van de rietvegetatie niet jaarlijks wordt gemaaid en er ook voldoende riet is met een leeftijd >10 jaar kan optimaal riet voor deze soort worden behouden (van der Hut *et al.* 2008).
- De soort profiteert overal waar door natuurontwikkeling rietmoeras wordt gecreëerd met uitzondering van de oostelijke delen van het riviereengebied en de Peel waar kennelijk de soort nog aan een comeback moet beginnen. Het geschikte rietbeheer komt in grote lijnen overeen met dat van andere, meer kritische, moerasvogels zoals roerdomp, grote karekiet en snor. Plannen ter verbetering van het habitat van deze soorten zal ook leiden tot een verbetering van de leefgebied omstandigheden voor de rietzanger.

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Cyclisch maaibeheer	x		
Natuurontwikkeling waardoor rietmoeras wordt gecreëerd			x

8. Bronnen

- den Boer T. 2000. Beschermingsplan Moerasvogels 2000-2004. Directie Natuurbeheer Ministerie van LNV, Wageningen.
- Foppen R., ter Braak C.J.F., Verboom J. & Reijnen R. 1999. Dutch Sedge Warblers *Acrocephalus schoenobaenus* and West-African Rainfall, empirical data and simulation modelling show low population resilience in fragmented marshlands. *Ardea* 87: 113-127.
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Graveland J. 1997. Dichtheid en nestsucces van Kleine Karekiet *Acrocephalus scirpaceus* en Rietzanger *A. schoenobaenus* in jong en overjarig riet. *Limosa* 70: 151-162.
- Hallmann C.A., de Kroon H., Foppen R.P.B., van der Jeugd H. & Jongejans E. 2016. Weersinvloeden op vogels doorgerekend met populatiemodellen. *Landschap* 2016/1: 49-51.
- Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- van der Hut R.M.G., Foppen R., Beemster N., Roodbergen M. & Deuzeman S. 2008. Ruimte voor riet en moerasvogels in de noordelijke randmeren. Sturende factoren en beheermaatregelen voor kwalificerende moerasvogels. A&W-rapport 1108. Altenburg & Wymenga, Veenwouden.
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LNV. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Vogel R., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Zwarts L., Bijlsma R.G., van der Kamp J. & Wymenga E. 2009. Living on the edge: Wetlands and birds in a changing Sahel. KNNV publishing, Zeist.

Geraadpleegde websites

- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Rietzanger broedvogel.
<https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/22050>. Geraadpleegd op 26/03/2025.